

Anders And juletræer

Rejseindtryk fra Pyntegrøntsektionens tur til USA

Af Henrik Lüneborg-Nielsen, Hedeselskabet

Rejsen foregik i dagene 3.-11. august 1996. Første rejsemål var staten Oregon i den nordvestlige del af USA. De sidste par dage af turen tilbragte vi i Kansas City, hvor vi deltog i årsmødet for USA's juletræsforening.

Jeg har i flere år haft lyst til at deltage i en faglig udlandstur og helst med juletræer og/eller pyntegrønt som tema.

Jeg var i 1994 tilmeldt en tur til Georgien med nordmannsgran som emne. Kort forinden afrejsen var jeg en formiddag hos min læge, hvor jeg for 350 kr. fik tre vaccinationer, som blev anbefalet til turen.

Jeg nåede hjem samtidig med, at postbuddet ankom. Øverst i postbunken lå et brev, som fortalte, at turen var aflyst på grund af uroligheder i området. Så oplevelserne i forbindelse med turen til Georgien blev begrænset til en lægeregning på 350 kr., tre hak i rumpetten, dernede hvor ryggen bliver uartig og en efterfølgende øm bagdel.

Så nu skulle det være. Samme dag, der ankom en tilmeldingsblanket til USA-turen, blev den promte udfyldt og afsendt.

De turistmæssige indtryk fra turen er beskrevet i PS Nåledrys nr. 24, så artiklen her vil i det væsentlige begrænse sig til, hvad der for danske producenter kan have interesse oplysningsmæssigt eller til fagligt brug. De efterfølgende indtryk er hovedsageligt fra dagene i Oregon.

Nøgletal

Dagene i Oregon gik på spændende vis med besøg på forskellige juletræsfarme, lige fra den lille producent med 15 ha og en årsproduktion på 5.000 træer til USA's største farm med 3.500 ha og en årsproduktion på 1 mill. træer.

Statistiske tal fra 1994 fortæller, at salget af juletræer var på ca. 36 mill., hvor Oregon med 8 mill. og nabostaten Washington med 4 mill. tegner sig for ca. 1/3 af USA's samlede produktion. Produktionen afsættes hovedsageligt på hjemmemarkedet med Californien som største enkeltmarked. Der finder dog en mindre eksport sted til lande som Japan, Kina, Hong Kong, Mexico, Hawaii og Filipinerne.

Produktionen fordelt på træarter var: douglas 58%, nobilis 29%, grandis 7%,

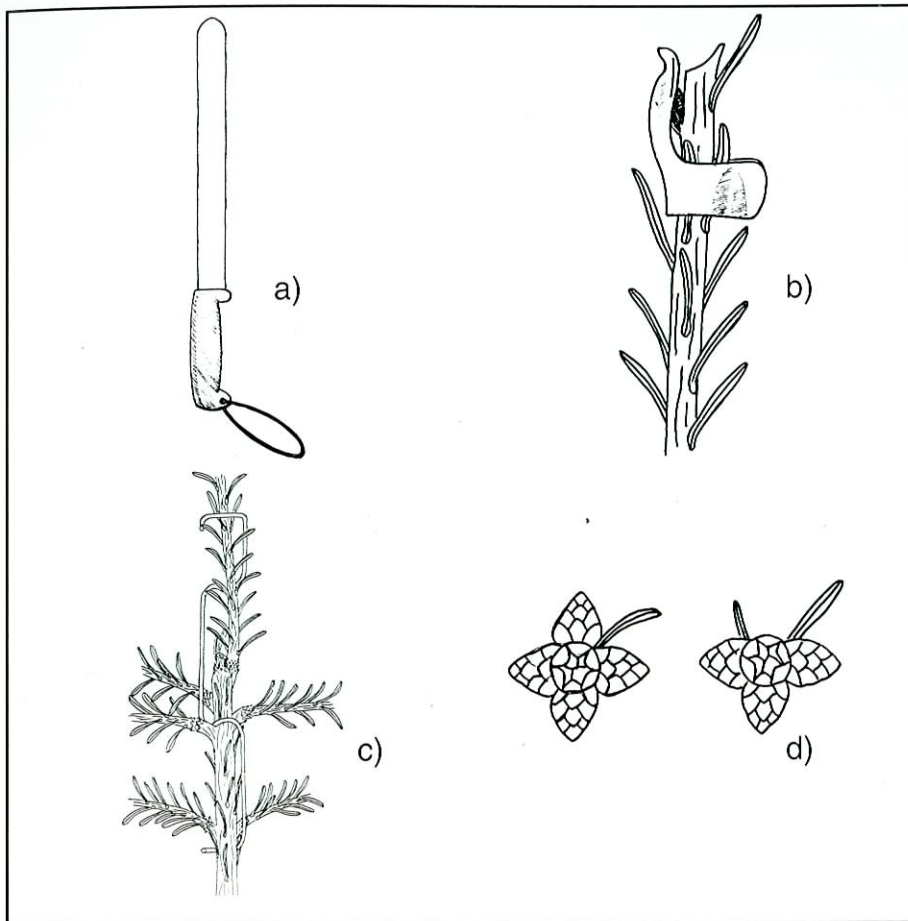
Figur 1: Nobilis i USA, afkom af danske forældre. Foto: Ebbe Bach Nielsen

fyrarter 4% og de sidste 2% fordelt på nordmannsgran, frasergran, concolor, balsamgran, rødgran m.v. Vore amerikanske værter oplysninger var helt entydige, nemlig at nobilis i de senere år havde fået større markedsandele og at tendensen fortsatte.

Salgsprisen for et juletræ til grossistledet blev opgivet til 75-120 kr. for et træ på 2,15 m. For de vigtigste træarter lå douglas i bunden af prisspændet, grandis og fyr i midten og nobilis i den øvre ende af prisspændet. Produktionstiden for et træ på 2,0 m. var erfaringsmæssigt 7 år

Figur 2: Stabklippede og formhuggede douglasjuletræer. Foto: Ebbe Bach Nielsen

Figur 3: a) Machete til formhugning. b) Aluminiumsholder, som omslutter internodiæknoten, og presser det nye skud i opret vækst. c) Aluminiumsbøjle til opretning af sidegren til topskud. d) God henholdsvis dårlig endeknop på en sidegren, som skal blive det nye topskud. Tegning Lars Eskild Jensen.

for douglas, 8 år for grandis og 9 år for nobilis. Sammenholdt med det store arbejde, der lægges i det enkelte træ, må det siges, at være for lave priser, men vi

blev dog også gjort opmærksomme på, at juletræsproduktionen i USA var i krise og i en årrække havde været udsat for faldende priser.

Figur 4: Klippemaskine til formklipping af juletræer. Foto: Henrik Lüneborg-Nielsen.

Kulturanlæg

I anlægsfasen af kulturer, var det påfaldende, at man ikke sparede på arealforbruget som i Danmark. Plante-og rækkeafstanden var ikke under 1,25 m, og spor- og vejsystem var altid indlagt i kulturerne. Risikoen for vildtskader er lille, og som følge heraf var indhegnede kulturer en sjældenhed.

Ved besøg hos en producent, oplevede vi den pudsighed, at vi både i planteskolestadiet og i en kultur i ca. 1 m's højde blev præsenteret for nobilis af dansk afstamning. Ejeren havde under et besøg i Danmark købt 200 kg. nobilisfrø, som blev markedsført under betegnelsen "Danish blue seed" og "Frijsenborg blue seed". Importen af nobilisfrø fra Danmark affødte spøgefulde bemærkninger til producenten og naturligvis spørgsmålet, om man i USA var klar over, hvor nobilis stammede fra. Det skal nævnes, at man i USA ikke har selekteret i bevoksninger, som det er sket i Danmark. Hvorvidt, det importerede frø fra Danmark gav bedre materiale at arbejde med end frø fra nobilissens eget hjemland USA, var ubesvaret, da de ældste kulturer kun var 4 år (figur 1).

Renholdelse

Uønsket vegetation i kulturerne blev næsten udelukkende kemisk bekæmpet. Forbud som i Danmark var ukendte, så de tidligere anvendte midler i Danmark; Atrazin, Velpar og hormonmidler (2,4D) var meget brugt, og naturligvis også Roundup. Et nyt jordherbicid Goal (oxyfluorfen) vandt frem i anvendelse. Efter vore værter oplysninger er Goal meget bredt virkende ligesom Velpar, men med mindre risiko for skader på miljøet.

Formning

Alle de kulturer, vi besøgte, var stabklippet. Stabklippingen blev påbegyndt i en tidlig alder, 3-4 år efter plantning, dog med den regel, at træet skulle være i god vækst og med et topskud på 20-25 cm. En rettesnor for stablængde var 10% af træets sluthøjde og max. 25 cm. Den efterfølgende pleje af det enkelte træ er den del af dyrkningen, der adskiller sig mest fra danske forhold. Træet formes hvert år fra ca. 1 m's højde ved hugning eller klipping af både grenenes side- og endeskud (figur 2). Formningen starter med de bløde træarter som douglas primo juli og afsluttes med de stivere træarter som nobilis medio august, inden skuddene forvedder.

Det værktøj, der anvendes til formhugning, er en machete (figur 3a) og til formklipping en alm. grøntsaks eller en speciel klippemaskine (figur 4 og 5). Teknikken omkring formhugning med machete er kendt i Danmark og er tidli-

Figur 5: Klippemaskine i aktion på Logans Farm. Foto: Henrik Lüneborg-Nielsen.

gere beskrevet. Det skal dog bemærkes, at vore værter i USA stærkt pointerede det sikkerhedsmæssige ved formhugning med machete. Man skal altid være iført benbeskyttelse minimum fra midten af låret og ned incl. foden. Desuden den detalje (figur 3a), at macheten i enden af skaftet er forsynet med f.eks. en læderstrop, som placeres omkring håndledet og dermed undgås det, at en fejlhugning medfører en machete, der suser afsted mod ukendte mål.

Macheten er det mest anvendte værktøj, men er i en vis udstrækning afløst af klippemaskiner (figur 4 og 5). En klippemaskine minder en del om de alm. krat-

ryddere, men afviger på to væsentlige punkter. Bøjlen eller skaftet er buet for at få klippeagregatet i den rigtige vinkel til arbejdet på et stående træ. Den roterende del minder om kratrydderens klinge til græsslåning, men med mindre knive. Over klingens ligger en fast plade, der er forsynet med modhold i kanten, som dels bevirker, at grenene holdes tilbage, og dels at de klippes over, uden at der efterlades flossede brud.

Den alm. grøntsaks bruges, hvis der er tale om en mindre studsning af træet. Især ved nobilis var nogle dyrkere gået over til i de sidste par år af træets formning at nøjes med en studsning med saks,

så man kunne ane træets naturlige opbygning med grenkrans og en vis åbenhed i træet. Slutproduktet blev et træ, der i et kortvarigt og optimistisk øjeblik kunne minde om det, vi i Danmark forstår ved et juletræ.

Topskudsreducering

Den hårde formning til meget tætte træer medfører naturligvis, at der skal foretages reducere topskud. Ved de bløde træarter som douglas reduceres topskuddet samtidig med det øvrige formningsarbejde som afhugning eller afklipping, hvor et internodieskud efterfølgende retter sig op som topskud og danner en tilstrækkelig ret akse med træet.

Ved nobilis, som er væsentlig mere stiv i sin opbygning, er der problemer med at få et efterfølgende internodieskud til at rejse sig tilstrækkeligt op og danne en ret akse med træet. Til afhjælpning af problemet skelner man mellem to typer af internodiækopper på topskuddet: Blivende/anseelig (standing bud) knop, som er størst og ofte til dels er dækket af nåle, og den væsentlig mindre knoptype boble/narreknop (boble bud), som normalt ikke er dækket af nåle. Erfarngerne viser, at den lille boble/narreknop er lettest at få til at vokse i lodret stilling. For at hjælpe det nye internodieskud op i lodret stilling bruger man opbinding med stok, eller en lille aluminiumsholder (figur 3b), som omslutter internodiækoppen og presser det nye skud i opret vækst. Med de varmegrader, der kan være i USA, var der dog nogle steder, hvor man havde erfaring for, at holderen blev så ophedet, at det ødelagde internodiækoppen/skuddet. Topskudsreduceringen fandt sted fra medio juli til primo august. Holderen af aluminium kunne genbruges i en årrække.

Topskudsreparation

Som vi kender det i Danmark, har producenterne i USA også problemer med manglende topskud. Den mest anvendte reparationsmetode er den velkendte i Danmark, hvor en gren fra øverste grenkrans bindes op i lodret stilling med en tynd stok (figur 6).

Hvis øverste grenkrans er forsynet med tilstrækkeligt mange grene, anvender man også den enkle metode, hvor man sammenbinder to overfor hinanden siddende grene og efterfølgende, når opbindingen er lykkedes, afklipper den dårligste af de to grene. Kravet til denne metode er dog, at der er 5 eller flere grene i øverste grenkrans, så der refterer min. 3 grene til at danne grenkrans.

En tredje og hurtig metode er at anvende en aluminiumsbøjle (figur 3c), hvor nederste halvdel anbringes omkring topskuddet fra sidste år, og en udvalgt gren

Figur 6: Opbinding af gren fra øverste grenkrans til pind. En stor del af arbejdet udføres af mexicanere til 4-6 dollars i timen. Foto: Henrik Lüneborg-Nielsen.

Figur 7: Specialsværd til fældning af juletræer. Foto: Henrik Lüneborg-Nielsen.

fra øverste grenkrans bøjes op i bøjleens øverste halvdel. Bøjlen kan naturligvis genbruges. Tidspunktet for reparationsarbejdet er som nævnt under topskudsreducing.

Hvis det er muligt, skal man sikre sig, at den gren, man vælger fra øverste grenkrans, ender med knopsætning i hele sin omkreds, for efterfølgende at kunne danne en regelmæssig grenkrans (figur 3d).

Diverse

Hos en producent fik vi forevist en motorsav (figur 7), hvor der på sværdet var påspændt en bøjle med et modhold til at fange stammen på juletræet ved fældning. I Danmark vil fordelene ved brug af bøjlen formentlig være mindre, da vi normalt arbejder med mindre træer, som kan fældes med siden af sværdet. Fordelen ved brug af bøjlen vil betinge, at træerne er stabklippet.

Hos samme producent stod der bøtter med sølvagtig maling. Til hvad? Jo, – hvis nogle af nobiljuletræerne ikke havde tilstrækkelig farve, blev de via en gang sprøjtemaling forsynet med den rigtige farve. Der er ingen grænser for, hvordan man forsøger at spille forbrugeren et puds.

Der er en begyndende produktion eller afprøvning af nordmannsgran til juletræer i USA. Man er helt klar over de kvaliteter, som naturen har udstyret nordmannsgran med til juletræsanvendelse. Men som en endnu stivere træart i sin opbygning end nobilis, er den svær at

håndtere med de anvendte metoder for formning i USA. Problemerne opstår, da væksten i nordmannsgran har vanskeligt ved at dække de brudsteder, som den hårde formhugning/-klipping langs siderne af træet efterlader. Næsten endnu større problem følger af den meget anvendte topskudsreducing, hvor det udvalgte internodieskud er vanskelig at få til at vokse i så opret stilling, at det danner en tilpas ret akse med træet.

Meningerne var delte omkring nordmannsgran. Hvis man tillempede formningen mere til danske principper, er det vel et spørgsmål, om man ikke fik et slutprodukt, der kunne vinde markedsandele.

Pudsigt ting. Man kender i USA ikke ædelgranlus, så der var en vis bekymring for, om vi havde et par lus med i bagagen.

Konklusion

Jeg har arbejdet med formning af juletræer specielt nordmannsgran siden 1985. Formning, foretaget af de rigtige personer, på de rigtige træer, på det rigtige tidspunkt er et fortrinligt dyrkningstiltag. Der er virkelig kvalitetsforbedring at hente og dermed penge at tjene på den rigtigt udførte formning.

Med slutproduktet i USA i tankerne, der er formet så hårdt og så tæt, at det minder om Walt Disney's Anders And juletræ (figur 8), og uden en kvist til at anbringe et levende lys på, vil jeg ikke håbe, at et juletræ med denne udformning, vinder større indpas på det danske eller europæiske marked. Et træ, ændret så meget i kunstig retning sammenlignet med naturens eget produkt, er også at give fabrikanten alt for lette kort på hånden til fremstilling af plastikjuletræet.

Figur 8: Silkefyr som opnåede 1. pris på årsmødet i Kansas City. Foto: Ebbe Bach Nielsen.

Rejsen til USA var godt tilrettelagt, og fortrinligt guidede af Pyntegrøntsektionens repræsentant Jøns Dalum. Gruppen fungerede godt sammen, og turen endte op som en fornøjelig og oplevelsesrig rejse.

Som en afsluttende bemærkning er det uundgåeligt at gøre opmærksom på den udstrakte grad af gæstfrihed, vi oplevede fra vore værter i USA. Tidforbruget for vore værter syntes aldrig at være noget problem, alt blev koncentreret om faglig snak, hyggesnak og god forplejning.

ORGANISK GØDNING

BINADAN laver forskellige blandinger af organisk gødning.

Eks.:

- **BINA-SKOV** 10-3-12 + 1% MN og B
- **BINA-GRØN** 12-3-8
- **BINA-GRØN** 10-3-12
- **BINADAN** 5-2-4

Sidstnævnte BINADAN 5-2-4 må anvendes til økologisk dyrkning.

Alle gødningstyperne er presset i 3 mm piller og kan udbringes med gødningsspreder.

Leveres i plastposer à 25 kilo.

Big Bags à 800 kg eller løs.

Ring for nærmere oplysninger.

binadan ^{A/S}

Frisbækvej 5 - 8766 Nr. Snede
Telefon 7577 0211